

Szabolcsbáka Község Településrendezési Tervének készítéséhez

Településfejlesztési
konceptió

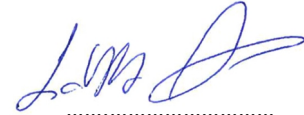
Tervező:

URBAN Linea
Tervező és Szolgáltató Kft.
(C-15 – 1140)

2018

Külzetlap

Településrendező tervező:

.....
Labbanicz András
okl. településmérnök
terület-, és településfejlesztési
szakértő
TT-15 – 0378

Tervező munkatárs:

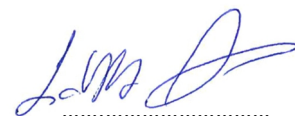
.....
Ugochukwu Georgina
településtervező,
terület- és településfejlesztési
szakértő

Társadalompolitikai szakértő:

.....
Papp György
társadalompolitikai szakértő

Ügyvezető igazgató:

.....
Labbanicz András

Tartalomjegyzék

Külzetlap

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	4
A JELEN ÉS A JÖVŐ KIHÍVÁSAI	5
JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	7
1. JÖVŐKÉP	9
1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan	10
1.2. A település jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan	12
1.3. A településfejlesztési elvek rögzítése	13
2. CÉLOK	14
2.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok megvalósítása	15
2.2. Részcélok és beavatkozások területei egységének meghatározása	28
2.2.1. A jövőkép, a településfejlesztési elvek, az átfogó cél és a részcélok kapcsolata	28
2.2.2. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre	29
3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ	14
3.1. A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása	31
3.2. A meghatározott területigényes elemek alapján, javasolt a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjének és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változásokra	32
3.3. Az örökségi értékek és védettség bemutatás, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésre	33
4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS AZOK NYOMOHN KÖVETÉSE	36
4.1. A koncepció megvalósítását szolgáló eszköz- és intézményrendszer	37
4.2. Javaslat a koncepció és a változások nyomon követésére, a felülvizsgálat rendjére	38

BEVEZETÉS

A jelen és a jövő kihívásai

Szabolcsbáka Község Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik legrégebbi települése. A különálló Nagy – és Kisbáka közigazgatásilag 1912-ben egyesült Szabolcsbáka néven. A Báka magyar eredetű személynév, melynek első nehezen azonosítható okleveles említése 1217-ből származik.

Történelmi léptékű múltjának jelentős szemtanúja a Szabolcsbákai öreg hársfa (törzskönyvi szám: 14/11/TE/81), mely helyi jelentőségű természeti érték. Szabolcsbákától északra, gyümölcsöskertek között található Magyarország legnagyobb kislevelű hársa. Állítólag a Szabolcsbáka címerében látható fa is ezt a fát jelképezi. A védettséget 1981-ben kapta meg. Ez az ötszáz évesre becsült famatuzsálem az egykori hatalmas erdőségek utolsó mohikánja. Törzskerülete több mint 8 méter, 40 méteres lombkorona-átmérőjével lenyűgöző látványt nyújt. Hatalmas ágaival lekönnyököl a földre, több helyen gyökeret eresztve új sarjat hoz.

A település több évszázados múltja mellett is szembesül a modern kor kihívásaival, a megye rurális térségeinek mindennapjait meghatározó társadalmi és gazdasági kihívásokkal.

Kis- és Nagybáka egyesülésének 100. évfordulós ünnepére készült leiratában Nagy Gabriella református lelkipásztor az alábbiak szerint jellemzi Szabolcsbáka Községet:

„Szabolcsbáka úgy ül a jó szabolcsi homokban, mint régmúlt időkről méléző öregjei a házak előtti padokon. Takarosak, tiszták a porták, buján pompáznak az őszi virágok az útszéli ágyásokban. A kertekben pirosan mosolyognak az almák – néhol most szüretelik – s a lugasokon még lógnak a szőlőfürtök. Nyugodt, békés az alig ezerháromszáz lelkes kis falu. A főutca hatvanas években épült házairól nem is sejteni, hogy minden második bákai ember nyugdíjas... Négyszázharminc család lakja a falut, maroknyi gazdag és nagyon szegény van közöttük. Kétlaki életet élnek a legtöbben: Kisvárdára, Vásárosnaményba, Záhonyba, de még Nyíregyházára is járnak dolgozni. Szabad idejüknek nagy részét földjeinken, almáskertjeikben töltik, így pótolják jövedelmüket. Csak hát egyre nehezebb eladni a termést, az árak meg a csillagos eget rúgják. De, itt is, mint a nehéz sorsú megyerészekben, még élnek a régi, paraszti erények, fogcsikorgatva, izzadva is dolgozni kell, megbecsülni a keveset, amit már megszereztek... A bákai emberek évszázadok óta a földből éltek...

A falu békésen sütteti magát az októberi napfényvel. A templom harangjának kongása messzire szól. Mintha a falu ezáltal üzenne: vár és reménykedik, mint kis, és nagy testvérei ezen a vidéken.”

A Községet jelenleg komoly kihívások elé állítja az, hogy lakosságának korfája előregedő, a fiatalok jellemzően közeli és távolabbi nagyobb városokban keresik megélhetésüket, a helyben maradók idősek és az helyben maradók közül az aktív korúak nehezen tudnak alkalmazkodni a jelenkor munkaerő-piaci elvárásaihoz relatív alacsony képzettségük miatt. A településen jelentős foglalkoztató nincs, és a komoly tradíciókkal bíró mezőgazdaság, háztáji

gazdálkodás sem tud hatékonyan az elsőfokú feldolgozás irányába elmozdulni. A Szabolcsbáka településhálózatban betöltött szerepe függő, Kisvárdra erőterében lévő falu. Kisvárdra egyértelműen a térség (a járás keretein is túlmutatóan) gazdasági és szolgáltatási központja. Többek között a járásszékhely fizikai közelségére vezethető vissza Szabolcsbáka szerény helyi gazdasága is.

Az elmúlt időszakban a legjelentősebb beruházás a Község közigazgatási területén valósult meg, az MVM Zrt. 750/400 kV-os alállomás építését végezte, azonban ez a fejlesztés ma helyi önkormányzat iparűzési adóbevételét növeli bár, de a helyi lakosok számára lehetőséget nem rejt.

A falu számára a Szabolcsbákai öreg hársfa példája alapján kell a jelenkor és a jövő kihívásaira adható válaszokat megtalálnia, hiszen a hársfa is hatalmas ágaival lekönnyököl a földre, több helyen gyökeret eresztve új sarjat hoz.

A Szabolcsbákai öreg hársfa stilizált rajza

(Forrás: <http://szabolcsbaka.hu/>)

Jogszabályi háttér

Szabolcsbáka Község településfejlesztési koncepciója, a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” alapján készül.

A falu településfejlesztési koncepciója egy hosszú távra szóló dokumentum, amely kijelöli a település elendő jövőképét a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan. A koncepció meghatározza a település átfogó fejlesztését szolgáló célkitűzéseket, az azokhoz kapcsolódó részcélokat. Továbbá a koncepció meghatározza a településfejlesztés alapelveit. A 2014 - 2020-as európai uniós tervezési időszakra való felkészülésben fontos szerepe van a megfelelő módon előkészített, megalapozott településfejlesztési terveknek, így a településfejlesztési koncepciónak.

A településfejlesztési koncepció kidolgozását egy részletes megalapozó vizsgálat (helyzetfeltárás, helyzetelemzés, helyzetértékelés) előzi meg. A koncepcióban kijelölt fejlesztési irányok a megalapozó vizsgálatban feltárt adottságok és a hosszú távon elérni kívánt állapot közötti utat jelölik ki.

A településfejlesztési koncepció egyeztetése és elfogadása a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, valamint Szabolcsbáka Község Önkormányzata Partnerségi egyeztetési szabályzata alapján történik.

Szabolcsbáka Község Önkormányzata a partnerségi egyeztetés alapján a településrendezési terv keretein belül készülő településfejlesztési koncepció társadalmiasítása érdekében a helyben telephellyel rendelkező nagyobb vállalkozókat, gazdasági társaságokat, civil és társadalmi szervezeteket közvetlen megkeresés útján értesítette a készülő koncepcióról. A partnerségi szabályzat alapján a település lakossága részére külön fórum került megrendezésre, ahol a településfejlesztési koncepció tartalma került bemutatásra és a fejlesztésekkel kapcsolatos elképzeléseket elmondhatták, valamint véleményezési idő alatt írásban is ismertethették fejlesztési elképzeléseiket.

Az egyeztetésen megvitatott fejlesztések, elképzelések, javaslatok a fejlesztési koncepcióba beépítésre kerültek.

A településfejlesztési koncepció a társadalmi – gazdasági – műszaki – ökológiai adottságokra épül, a közösség által elfogadott hosszabb-rövidebb távú célok elérésére. Ezért indokolt lehet a 4-5 évenkénti aktualizálás még akkor is, ha a hosszútávú fejlesztési irányokban nem jelentkezik lényegi eltérés. Pontosítani, finomítani lehet a célok eléréséhez vezető megoldásokat, az arányokat és hangsúlyokat, az ütemezést, stb. A településfejlesztési koncepció felülvizsgálatának kötelezettségét és folyamatát a 314/2012. kormányrendelet határozta meg. A koncepció időhorizontját a jogszabály minimum 10 évben rögzíti, eszerint minimum 2029-ig kell előretekinteni (elfogadása 2019-ben tervezett). A tágabb és szűkebb térségre jellemző politikai, társadalmi, gazdasági változások, a kultúra, a természeti környezet, az infrastruktúra helyzete, a foglalkoztatási és a jövedelmi viszonyok átrendeződése együtt határozza meg a 21. század első harmadában –jellemzően 2030-ig –körvonalazható fejlődés mértékét és irányait.

Jelen koncepció összhangban van az Európa 2020 európai növekedési stratégiával, az Európai Unió 2014 – 2020-ra meghatározott Tematikus célkitűzéseivel, a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval, a Magyar Növekedési Tervvel és Szabolcs – Szatmár - Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójával.

- **Az EU 2020-as céljai:** energiahatékonyság növelése; megújuló energiaforrások arányának növelése; CO₂-kibocsátás csökkentése; foglalkoztatás növelése; szegénység elleni küzdelem, társadalmi leszakadás megállítása, felzárkózás lehetősége
- **A kohéziós politika 11 tematikus célja:**
 1. Kutatás, technológia-fejlesztés és innováció erősítése
 2. Információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés és ezek minőségének fejlesztése
 3. Kis- és közepes vállalkozások, agrárszektor és halászati szektor versenyképességének fejlesztése, vízkultúrák támogatása
 4. Az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás elősegítése minden ágazatban
 5. A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése és kockázat-megelőzés és –kezelés
 6. Környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság ösztönzése
 7. A fenntartható közlekedés fejlesztése és a kulcs hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása
 8. A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása
 9. A társadalmi befogadás segítése és a szegénység elleni harc
 10. Befektetés az oktatásba, készségekbe és az élethosszig tartó tanulásba
 11. Intézményi kapacitások fejlesztése és hatékony közigazgatás
- **314/2012.(XI.8.) Korm. rendelet**
- **1600/2012.(XII.17) Korm. határozat**
- **az Országos Fejlesztéspolitikai és Területfejlesztési Koncepció célrendszere (OFTK)**
- **a Terület- és településfejlesztési Operatív Program (TOP) célrendszere,**
- **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési koncepciója,**
- **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési programja.**

1. JÖVŐKÉP

1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan

A jövőkép Szabolcsbáka Község hosszútávon bekövetkező víziója, azt az ideális állapotot határozza meg, amelyet a település 2030-2035. évekre szeretne elérni.

Jelen Konceptió a jövőképet egy objektivitáson alapuló, részletes vizsgálat alapján állítja fel. A helyzetfeltárás elsődleges célja a településen jelenleg is zajló társadalmi, gazdasági, valamint környezeti folyamatok kimutatása, illetve a folyamatok háttérében lévő ok-okozati összefüggések feltárása volt. Jelen Településfejlesztési Konceptió elkészítését Megalapozó vizsgálat alapozza meg, melynek Helyzetértékelő fejezete tartalmazza a település SWOT analízisét (Strengths – Erősségek; Weaknesses – Gyengeségek; Opportunities – Lehetőségek és Threats – Veszélyek) is.

Szabolcsbáka Község jövőképe:

Szabolcsbáka saját népességét megtartó és növelő, a mezőgazdasági termelésre és elsődleges feldolgozásra támaszkodó erősödő helyi gazdaságú településsé válik, amely minőségi lakóterületeivel és modern, de falusias élettereivel meghitt kistelepüléssé válik

Szabolcsbáka Község fentebb rögzített Jövőképe társadalmi, gazdasági és épített környezetre vonatkozólag az alábbiak szerint vizionálandó részletesebben.

Társadalom

- Szabolcsbáka gondoskodó, nyitott és szolidáris helyi közösséggel rendelkező falu, ahol erős a belső kohéziója a társadalomnak. Megvalósul a teljes körű integráció, a település minden lakosa hasznos és tudatos tagja a község társadalmának. A település lakosságát erős identitástudat és lokálpatriotizmus jellemzi. A helyi közösségek erősek, befogadóak, integrációs erejük nagy, öntudatosak és büszkéek falujukra.
- Szabolcsbáka egyre több, nyugodtabb lakóhelyet kereső fiatal családnak ad otthont, a település korfája fiatalodó.
- A fiatal családok magas presztízsű foglalkozásokat űző tagokkal bírnak, a település kulturális élete dinamizálódik. A településen egyre több fiatal család költözik, a családfenntartó akár az ingázást is vállalva.
- A település népességmegtartó ereje magas, hiszen az alapfokú nevelés-oktatási intézmények biztosítottak megfelelő minőségben, továbbá az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások is elérhetőek magas minőségben.
- A biztos megélhetés, tehát családok, háztartások anyagi biztonsága mellett a legfontosabb célként a lakosság egészségi állapota is javul, a prevenció fontos szemponttá válik.
- A közigazgatás a helyi közösséggel partnerségben működik, demokratikus önkormányzatiság jellemzi a települést.

- A település egyre büszkébb jelenére, hiszen egyre jobban becsben tartja múltját: nő a lakosság lokálpatriotizmusa.

Gazdaság

- Az első számú gazdasági cél – és célállapot – a piacgazdasági értelemben vett teljes foglalkoztatottság elérése. Szabolcsbáka Községben minden aktív korú és munkaképes lakos, aki dolgozni szeretne, munkalehetőséget kap, illetve a közeli gravitációs centrumokban dolgozhat, és családi életét Szabolcsbákán éli meg. Ez a cél összhangban van az országos foglalkoztatási politikával, helyi szinten annak leképezését jelenti. Az értékorientált közmunka-programok mellett a település gazdaságát erősödővé tevő helyi vállalkozások is nagyobb foglalkoztatóként vannak jelen.
- A településre több, nagyobb vállalkozás települt be, amely egyrészt a helyi gazdaság szektorális eloszlását optimalizálta, másrészt az önkormányzat adóbevételeket is növeli.
- Jelentősen csökkent a munkanélküliek száma, a foglalkoztatottak száma pedig dinamikusan nő, a munkaerőpiaci folyamatok ismét tartósan kedvezővé váltak.
- A falu gazdasági szerkezetében a primer (kiemelten mezőgazdaság) szektor megerősödik (elsődleges mezőgazdasági feldolgozás).

Környezet

- Szabolcsbáka élhető, vonzó település. Zöldterületi ellátottsága, a közterületek minőségének átlagos színvonala magas, az értékőrző hasznosítás, fejlesztés folyamatos, a kulturális, közösségi infrastruktúra kínálata széles.
- A vonzó környezet, s benne a faluhoz kötődő, aktív közösségi életet élő helyi társadalom együttesen teremti meg azt a miliőt, amely a vendégek számára is vonzóvá teszi azt.
- A falu ökológiai imázsa sokat javult. A település óvja természeti értékeit és természetvédelmi területeit, amelyek egyre jobb állapotban vannak. Jelentősen növekedtek a zöldterületek.
- A falu lakossága rendkívül környezettudatos, ennek rendeli alá a közlekedési és fogyasztási szokásait. Tudatában van, hogy ő is részese a klimatikus változások előidézésének ezért mérsékli a kibocsátását. A helyi lakosság energiafelhasználási szokásai sokat változtak. Az Önkormányzat környezeti politikája igen sikeres, a falu köztisztviselői alacsony kibocsátással és megújuló energiák felhasználásával működnek, amellyel jó példát tudott mutatni a polgároknak is.
- A minőségi (lakó)környezet révén Szabolcsbáka lakónépessége jelentősen nő, egyre több család települ be a faluba.

Fenti jövőkép akkor hatékonyan megvalósítható, ha az széleskörű társadalmi összefogásra, aktív partnerségi viszonyra épül. Szabolcsbáka Községi Önkormányzatnak szükséges folytatnia és lehetőség szerint minőségileg tovább fejlesztenie partnerségét mind a helyi gazdasági szereplőkkel, mind a helyi civil szervezetekkel és helyi egyházakkal valamint a lakossággal. Javasolt továbbá erősíteni a nemzetközi kapcsolatokat, és a már meglévőket további együttműködési területekkel bővíteni.

1.2. A település jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan

Szabolcsbáka község Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Kisvárdai járásban található. Nyíregyházától ÉK-re 40 km-es távolságban helyezkedik el. A település Kisvárdától DK-re fekszik. Közlekedési szempontból jól megközelíthető a 4. számú főút. Északon Pap, Nyírlövő, nyugaton Anarcs, Gyulaháza, keleten Lövőpetri, Gemzse települések határolják. Szabolcsbáka településen áthalad a 4108 számú összekötő út Kisvárdá-Vásárosnamény irányába. A községet átszelő jelentősebb út, a 4108. sz. Kisvárdá – Anarcs – Vásárosnamény összekötő út csomópontja a település nyugati határában található.

Szabolcsbáka Község tekintetében érdemi térségi szerepkör nem azonosítható be, a település egyértelműen Kisvárdá szatellit településének tekintendő. Szabolcsbáka jelentős térszervező erővel nem rendelkezik és kialakulása sem várható folyamat.

A település a Kisvárdai járás tagja valamint a Felső-Szabolcsi LEADER HACS közösségéhez tartozik.

Szabolcsbáka Község a Kisvárdai járásban (Ajak, Anarcs, Dombrád; Döge; Fényeslitke, Gyulaháza, Jéke, Kékcse, Kisvárdá, Lövőpetri, Mezőladány, Nyírkarász, Nyírlövő, Nyírtass, Pap, Pátroha, Rétközberencs, Szabolcsbáka, Szabolcsveresmart, Tizsakanyár, Tornyospálca, Újdombrád és Újkenéz). A Felső-Szabolcsi LEADER HACS közössége a Felső-Nyírség területén fekszik, teljes területtel jogosult települések száma 27, külterülettel jogosult 1 település (Kisvárdá). A LEADER közösség jelenlegi 28 települése között négy kisváros található Ajak, Dombrád, Mándok és Záhony, valamint Kisvárdá tanyás külterülete révén, egy nagyközség Tuzsér és 22 község (Anarcs, Benk, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Győröcske, Gyulaháza, Kékcse, Komoró, Mezőladány, Pátroha, Rétközberencs, **Szabolcsbáka**, Szabolcsveresmart, Tizsabezdéd, Tizsakanyár, Tizsamogyorós, Tizsaszentmárton, Tornyospálca, Újkenéz, Újdombrád, Zsurk). A Kisvárdai járást, mint a megyét is az aprófalvas településhálózat jellemzi. Szabolcsbáka Község esetében valós vonzaskörzet nem azonosítható be.

A település jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan:

- Szabolcsbáka Község együttműködik a funkcionális várostérség szereplőivel. Mind a közigazgatás, önkormányzatok, mind a gazdaság területén működik a kooperáció, egymás érdekeinek kölcsönös figyelembe vétele, a szinergiákból adódó lehetőségek kihasználása.
- A térségi munkamegosztás és együttműködés különösen példaértékűen működik a turisztikai szolgáltatások területén.
- A falu elérhetősége sokat javult a szomszédos települések számára. A falu kerékpárutakon, közösségi közlekedéssel és jó minőségű közutakon egyaránt jól megközelíthető. Ezeket a közlekedési fejlesztéseket az ingázók számának növekedése tette elsősorban indokolttá.
- A mikro-térségben intenzív együttműködés bontakozott ki a fejlesztési projektek összehangolása érdekében, a térség forrás abszorpciók képessége javult.

1.3. A településfejlesztési elvek rögzítése

A településfejlesztési irányok kijelölése során vannak olyan meghatározó alapelvek, amelyek indikátorokkal ugyan nem feltétlenül mérhetőek, ám meghatározóak a település fejlesztésének egésze, a beavatkozások tervezése, a források allokálása szempontjából. Szabolcsbáka Község horizontális településfejlesztési alapelvei az alábbiak:

Fenntartható fejlődés:

Környezetileg fenntartható növekedés elősegítése, amely elsősorban a meglévő erőforrások hatékonyabb felhasználását, a környezetbarát településfejlesztést segíti:

- A falu fejlesztési koncepciója a klímabarát növekedést alapelvnek tekinti. Bármilyen fejlesztés is valósul meg a jövőben, az bizonyíthatóan járuljon hozzá a fenntartható fejlődéshez, csökkentse a környezeti terhelést.
- Fenntartható építés, a fenntartható építés-technológia alkalmazása a településfejlesztés során.
- Környezetbarát iparfejlesztés a gazdaságfejlesztés kapcsán.

A fenntartható társadalom és gazdaság elveit saját környezetükben, a realitások talaján kis lépésenként az egyes fejlesztési projektekből valósággá tenni.

Versenyképes fejlődés:

A település fejlesztése során kiemelten kell azokra a területekre fókuszálni, ahol Szabolcsbáka Község komparatív előnyei, vagyis egyedi adottságain alapuló versenyelőnyei vannak. Ezeknek a területeknek a fejlesztésével biztosítható, hogy stabilizálódjanak és kibontakozzanak Szabolcsbáka tartós versenyelőnyei. Szabolcsbáka esetében ezek kiemelten a mezőgazdaságban öltenek testet.

Integrált fejlődés:

Az integrált megközelítés egyszerre tartalmazza a fizikai és az ágazati szemléletet. Az integrált fejlesztési szemlélet legfőbb alapelemei a következők:

- Olyan fejlesztésekre van szükség, amelyek egyszerre járulnak hozzá a fizikai, társadalmi, gazdasági, környezeti és műszaki környezetének fejlődéséhez.
- Az infrastruktúrák kizárólagos fejlesztése helyett, olyan fejlesztéspolitika bontakozzon ki, amely a „soft” beavatkozási típusokat is kiemelten kezeli.
- A pontszerű fejlesztések helyett, a komplex, egymással szinergikus hatással bíró fejlesztéseket kell előtérbe helyezni.
- Az integrált fejlesztési szemlélet része, hogy a településfejlesztési politikában az önkormányzati fejlesztések ösztönzik a magán-erő, magántőke mobilizálását.

Településfejlesztési elvek

2. CÉLOK

2.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok megvalósítása

Szabolcsbáka Község településfejlesztési koncepciója átfogó fejlesztési célokat határoz meg, amelyek hozzájárulnak a jövőképben megfogalmazottak realizálódásához. A négy átfogó cél kijelöli a falu legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti, műszaki kihívásokra adott válaszait, pozicionálja Szabolcsbáka Községet és kijelöli a legfőbb hosszútávon megvalósítandó céljait. A település jövőképe legfőbb alkotóelemei, pillérei az átfogó célok, melyekből jelen koncepcióban négy átfogó cél került meghatározásra:

- **„A helyi gazdaság fejlesztése, helyi gazdálkodók támogatása”** átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község gazdaságfejlesztési célkitűzéseit rögzíti
- **„Humán infrastruktúra fejlesztése”** átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község közösségi és köz- szolgáltatásainak fejlesztésével kapcsolatos célkitűzéseit rögzíti
- **„A falu természeti és épített környezetének fejlesztése”** átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község épített és természeti környezettel kapcsolatos célkitűzéseit rögzíti.
- **„A falu, mint élettér fejlesztése”,** mely Szabolcsbáka Község társadalmi célkitűzéseit rögzíti

„A helyi gazdaság fejlesztése, helyi gazdálkodók támogatása” átfogó cél

Szabolcsbáka Község helyi gazdasága kimondottan szerény, jelentős nagyfoglalkoztató a településen nem található. Az egy lakosra jegyzett tőke értéke is jelzi a település helyi gazdaságának szerény erejét, míg a településen ennek értéke a 2014. évben 16,3.-eFt volt, addig a Felső-Szabolcsi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület településeinek átlagértéke 64,1.-eFt, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei átlagérték 346,1.-eFt volt. Hasonlóan alacsony értéket mutat az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték mutatója is, amely a 2014. évben 79.-eFt volt, míg a Felső-Szabolcsi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület településeinek átlagértéke 300,5.-eFt, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei átlagérték 635,9.-eFt volt.

Az önkormányzat adóbevétele szerény, jelentős adóbevétel az iparüzési adónemből sem jelentkezik. A jelentősebb iparüzési adót megfizető vállalkozások listájából is kitűnik, hogy a magasabb iparüzési adót fizető vállalkozások nemcsak szabolcsbákai helyi vállalkozások, hanem sokszor távközléssel, gázellátással, stb. foglalkozó nagyvállalatok (Magyar Telekom Nyrt.), melyek egy-egy Szabolcsbáka közigazgatási területén megtalálható objektumok miatt fizetnek a helyi önkormányzatnak iparüzési adót.

„A helyi gazdaság fejlesztése, helyi gazdálkodók támogatása” átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község gazdaságfejlesztési célkitűzéseit rögzíti, és alapvetően három alterületre (részcélra) fókuszál.

- **Vonzó vállalkozói, üzleti környezet kialakítása**

A gazdasági funkciójú területek az ipari gazdasági-, a kereskedelmi szolgáltató területekre tagolódnak. Az ipari gazdasági területek nagyobb részt a belterülettől keletre találhatóak, a Gemse felé vezető út mentén, de egy-egy telephely található még a település dél-nyugati

részén. Kereskedelmi szolgáltató területek a még az Anarcs és Gemzse felé vezető út mentén találhatóak. Környezetük viszonylag rendezett, jelentős hatást a közvetlen környezetükre nem fejtenek ki. A település délkeleti, keleti és délnyugati részén található gazdasági zóna, mely igyekszik funkciójában kiszolgálni az ide települni kívánó gazdasági társaságokat.

A falu kiváló adottságú mezőgazdasági területeit figyelembe vevő, azt lehetőség szerint megóvó iparterület-fejlesztési/bővülési tervének kivitelezése, a helyi és betelepülni szándékozó vállalkozóknak telephely-fejlesztési lehetőség nyújtásával komoly előrelépést tud elérni. A település alapvetően olyan gazdasági vállalkozásokat kíván támogatni, amelyek magas hozzáadott értékű tevékenységet folytatnak, foglalkoztatási hatásuk érvényesül, és környezetbarát technológiákat alkalmaznak.

Jelen rész cél tekintetében kiemelten, de nem kizárólagosan fontos beavatkozási területek közé sorolandó a kis- és középvállalkozások telephelyigényének kielégítésére való törekvés, a gazdasági tevékenységre alkalmas terület további biztosításának (összefüggő gazdasági terület biztosítása a betelepülő vállalkozások számára; kedvező megközelítés és közműellátás biztosítása a gazdasági terület számára) megvalósítása illetve a meglévő gazdasági területek felhasználásának ösztönzése.

Cél a magas hozzáadott értéket előállító termelő vállalkozások településre csábítása

▪ **Korszerű mezőgazdasági termelés ösztönzése**

Szabolcsbáka Községben a lakosság a földrajzi elhelyezkedési és gazdasági szempontból földműveléssel, növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozott, ahogy teszi azt jelenleg is, gazda, vállalkozási illetve őstermelői formában.

A külterület legnagyobb részét (74,5 %-át) uralják szántóterületek. A belterülettől északi, keleti és déli irányban találhatóak nagyobb egybefüggő szántóterületek, táblák.

A település észak, észak-keleti részén található kertes mezőgazdasági terület, mely a külterület 1,93 %-át alkotja csupán. A belterülettől délre szétszórtan találkozhatunk gyümölcsösökkel, melyek a külterület mindössze a 4,91 %-át teszi ki.

Szabolcsbáka szerény helyi gazdaságának fejlesztése szükséges, egyes szegmensek tekintetében a helyi gazdaság alapjainak megteremtésével. A helyi gazdaság meghatározó szegmense a mezőgazdaság, szükséges a mezőgazdasági terület – ezen belül is az ültetvényes gyümölcsstermesztés és a kuriózumnak tekinthető szarvasgomba – fejlesztése. A gyümölcsfelvásárlásra, tárolásra – esetlegesen helyben valamilyen szintű feldolgozása – épülő fejlesztési lehetőségek kiaknázandók.

Az alapanyag termelés és élelmiszer-feldolgozás terén kitörési pontot a magasabb hozzáadott értékű, kiemelkedő minőségű termékek előállítása jelenthet, kihasználva a kiváló beltartalmi értékekkel rendelkező alapanyagok által nyújtott lehetőségeket. Az agrártermékek versenyképességének és piaci stabilitásának kiemelkedő tényezője a minél magasabb szintű és minőségű feldolgozottság. A mikro- és kisméretű élelmiszer feldolgozóknak jelentős szerepük van a helyi, járási ellátásban, és a foglalkoztatásban, azonban kiemelkedően fontos, hogy a szoros együttműködés (például szövetkezeti forma, integrátori szerepkör) jellemezze a termelés és értékesítés folyamatát.

A mezőgazdaság fejlesztése esetében preferálandó az ültetvényes gyümölcsstermesztés hangsúlyozása valamint erdők területének gondozása és megőrzése illetve azok további bővítése. A településen értékelhető iparfejlesztés bizonytalanul várható, ezért helyi kézműves hagyományokra épülő kisipari tevékenység megteremtése, életben tartása javasolt.

Javasolt lépéseket tenni az élelmiszer-önrendelkezés irányába, amely a helyi közösségek, termelők, fogyasztók érdekeit védi, és középpontba helyezi a környezet megóvását, az egészséges élelmiszerellátást (megbízható forrásból beszerezhető élelmiszerek biztosítása) Közvetlenül földről az asztalra, termelőtől a vásárlóhoz elv gyakorlati megvalósítása javasolt, amely nemcsak az egészséges élelmiszerek elérhetőségét növeli, hanem a pénzügyi ciklust is zártabbá teszi a településen illetve a mikro-térség gazdálkodói és lakossága között.

Jelen rész cél tekintetében kiemelten, de nem kizárólagosan fontos beavatkozási területek közé sorolandó a háztáji gazdálkodás és kézművesség ösztönzése, a háztáji gazdálkodásra alkalmas lakóterületek kedvező szabályozása. Továbbá feladat a kézműves tevékenység végzésének biztosítása az erre alkalmas lakóterületeken és a teljes kertművelés, gyümölcsstermesztés és fásítás ösztönzése.

Az Önkormányzat kompetenciakörébe tartozó feladat a rövid ellátási láncok kialakítása a kereslet-kínálati viszonyok felméréseivel és közadatként való kezelésével („kosár közösségek” létrehozása, támogatása). E területen jelentős önkormányzati előrelépés a helyi termelői piac létrehozása és működtetése, amely már folyamatban van.

Cél a jó minőségű termékek és egészséges élelmiszerek előállításának ösztönzése.

▪ **Kisléptékű turisztikai fejlesztések**

Szabolcsbáka jelenleg alapvetően nem tekinthető turisztikai potenciállal rendelkező falunak. Az idegenforgalommal kapcsolatos fejlesztéseket integráltan, térségi alapon zajló turisztikai szervezetrendszer fejlesztése révén szükséges megvalósítani. Térségi vendégforgalmi stratégia alapján integrált szemléletű fejlesztés, szolgáltatások minőségi és mennyiségi fejlesztése: mind az attrakciók, mind a háttérinfrastruktúra minőségi és mennyiségi fejlesztése, diverzifikálása.

Cél egy turisztikai klaszter létrehozása, ahol szabályozott keretek között, széleskörű partnerségben, több területen folyhatna a helyi, térségi turizmus fejlesztése. A klaszter megfelelő szervezeti keretet nyújthat többek között térségi szintű turisztikai programcsomagok kialakítására is.

Jelen rész cél tekintetében kiemelten, de nem kizárólagosan fontos beavatkozási területek közé sorolandó az idegenforgalom lehetőségeinek javítása, potens területek beazonosítása, az idegenforgalmi adottságok folyamatos felkutatása és értő hasznosítása és hagyományőrző és hagyományteremtő programok szervezése.

„Humán infrastruktúra fejlesztése” átfogó cél

A településen működő Szabolcsbákai Hársfa Óvoda és Konyha (OM azonosító: 202579) látja el a nevelési feladatokat a gyermekek három éves korától a tankötelezettség kezdetéig. Szabolcsbáka Községben működő általános iskola a Dr. Kozma Pál Általános Iskola (4545 Gyulaháza, Petőfi Sándor utca 62.) Szabolcsbákai Tagiskolája (4547 Szabolcsbáka, Kossuth út 55.) (OM azonosító: 200071). Feladata az általános iskolai nevelés-oktatás (alsó és felső tagozat) biztosítása és az alapfokú művészetoktatás (képző- és iparművészeti ágon, szín- és bábművészeti ágon, táncművészeti ágon) megvalósítása.

A településen 1 háziorvosi szolgálat és 1 védőnői szolgálat működik. A háziorvosi rendelő 2015-ben felújításra került, melynek eredményeként a védőnői szolgálat is helyt kapott ebben az épületben. A háziorvos és a védőnő naponta jelen van a település életében. A krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások a faluban korlátozottak. Nincs anyaoththon, családok átmeneti otthona. A Család- és Gyermejköltségi Szolgálat tud segítséget nyújtani családsegítés keretében.

A „**Humán infrastruktúra fejlesztése**” átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község közösségi és közszolgáltatásainak fejlesztésével kapcsolatos célkitűzéseit rögzíti, és alapvetően három alterületre (részcélra) fókuszál.

▪ **Közszolgáltatások fejlesztése**

A demokratikus helyi kormányzás a jó kormányzást (demokratikus döntéshozatalt, a döntés előkészítésben való közösségi részvételt, a konszenzusra való törekvést) és a közönség fenntartható fejlődés melletti elkötelezettségét jelenti.

Erre alapozva egy szolgáltató és gondoskodó falu víziója fogalmazódik a következő fejlesztési periódusban, ahol a közszolgáltatások ügyfélbarátok és szolidárisak.

A lakosság magasabb szintű bevonása szükséges a településfejlesztés folyamatába. A fejlesztések intenzívebb társadalmasításával a lakosság adott beavatkozásokkal kapcsolatos elfogadása is nő. A civil szféra szereplőivel szükséges intenzívebb kapcsolattartás, érintettség estén adott beavatkozás tervezési folyamatainak bevonásával, a megvalósítás során aktív részvevőként való pozicionálással erősödik az önkormányzati vezetés és a lakosság kapcsolatának minősége. A demokratikus helyi kormányzás feltételezi, hogy az önkormányzat lehetőségeihez képest járuljon hozzá a civil szervezetek működési feltételeinek biztosításához és az egyházak működési feltételeinek biztosításához. Az önkormányzati rendszer rentabilitásának és hatékonyságának növelése cél.

A közfoglalkoztatásnak köszönhetően már a település egyik legnagyobb foglalkoztatója az önkormányzat lett. A közfoglalkoztatás mára egy olyan potenciállá változott, amelynek gazdasági erőt is képvisel. A közfoglalkoztatásnak azonban fokozatosan el kell mozdulnia a szociális gazdaság irányába, hogy fenntartható váljon. A szociális gazdaságfejlesztés során egyszerre kell fókuszálni a kínálatfejlesztésre és a keresletélénkítésére.

Kiemelten fontos a beavatkozások elfogadását segítő akciók tartása a lakosság irányába. Szükséges a civil egy egyházi szervezetek bekapcsolása a településfejlesztés döntési mechanizmusába, bevonásuk a fejlesztések megvalósítói körébe.

A közszolgáltatások fejlesztése tekintetében az elektronikus és e-ügyintézés fejlesztése, családbarát ügyfélszolgálatok kialakítása, megőrzése és a közszolgáltatások, közfeladatok ellátásához szükséges infrastruktúra (épület és eszközök) megteremtése, pótlása, fejlesztése

a feladat a szolgáltatások minőségének javítása (módszertani fejlesztések, minőségirányítási rendszerek bevezetése, humánerőforrás-fejlesztés) mellett.

Kiemelt feladata a helyi önkormányzatnak a településmarketing (szolgáltatási regiszter, kiadványok, internetes tájékoztató felület) tevékenységek lebonyolítása, és a befektetés ösztönzés, Szabolcsbáka népszerűsítése, „eladása”, a piacok bővítése, új, beruházások számának növelése.

▪ **Nevelési-oktatási intézmények fejlesztése**

Az óvodai ellátást tekintve alapvetően pozitívnak tekinthető az önkormányzat azon törekvése, hogy lehetővé tegye a szülők munkahelyre történő visszatérését, és az ennek érdekében megtett lépéseit. Az általános iskolai köznevelés esetében sajnálatos ténynek tekinthető a tanulók számának a csökkenése, ami egyértelműen a demográfiai folyamatok eredménye.

Az intézményekbe járó gyermekek szüleinek iskolai végzettsége igen alacsony. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján sok a 8 vagy annál kevesebb osztályt végzett szülők száma, akik alacsony iskolai végzettségük miatt munkát sem igazán találnak. A szülők egy része – bár rendelkezik szakmával, szakképesítéssel – munkahely hiánnyal küszködik, vagy eljár a településről dolgozni. Ez a nevelőtestületeket komoly kihívás elé állítja.

Jelen rész cél tekintetében kiemelten, de nem kizárólagosan fontos beavatkozási területek az óvodai férőhelyek kapacitásának rugalmas alakítása az igényeknek megfelelően és az oktatás-nevelési rendszer minőségének fejlesztése mind infrastrukturális, eszközellátottság és tartalmi szempontból. új oktatási módszerek preferálása (közoktatás minőségi fejlesztése: pedagógusképzés, infrastruktúra, innováció az oktatásban).

A szociális hátrányok leküzdése érdekében elengedhetetlen a kulturális sokszínűség segítése, programok, akciók szervezése és a közösségi élet támogatása a nevelési-oktatási intézményekben.

▪ **Egészségügyi és szociális alapellátás fejlesztése**

A lakosság egészségi állapota alapvetően befolyásolja a humán erőforrások minőségét. Szabolcsbáka előregedő társadalmi szerkezettel jellemezhető, és a jelenlegi demográfiai tendenciák alapján a jövőben egyre nagyobb szerep hárul majd az egészségügyi ellátórendszerre.

Kiemelten fontos terület ezen kívül a fiatalkorúak bűnmegelőzéséhez, valamint a hátrányos helyzetű csoportok védelméhez kapcsolódóan a prevenció és a családvédelem erősítése, szorosan kapcsolódva az egyházi és közösségi kezdeményezésekhez.

Cél a hatékony egészségügyi rendszerek, prevenció és rehabilitáció szélesítése; a prevenció és egészségmegőrző programok, szemléletformálási akciók fenntartása az egészségügyi szféra és civil szervezetek bevonásával. Kiemelten fontos a demográfiai folyamatok miatti idősök mellett a perifériára szorultak ellátásának, re-integrálásának segítése.

A krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások a faluban korlátozottak. Nincs anyaoththon, családok átmeneti otthona. A Család- és Gyermejjóléti Szolgálat tud segítséget nyújtani családsegítés keretében. A helyettes szülői hálózat a gyermekjóléti szolgálat koordinálásával működő szolgáltatás, mely a gyermekek átmeneti gondozását biztosítja. A szülő kérelmére vagy beleegyezésével ideiglenes jelleggel teljes körű ellátást biztosít, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban megoldani nem tudja.

A szociális ellátórendszer fejlesztése különösen a település előregedő korszerkezete miatt válik hangsúlyossá, hiszen az ellátási formák igénybe vevőinek jelentős része az idősebb korosztályból kerül ki. Az alkonygazdaság infrastrukturális feltételeinek minőségi fejlesztése, a kapacitás növelése elengedhetetlen. Emellett a szépkorú lakosság társadalmi reintegrálása, az idősek bevonása, aktivitásuk fenntartása nemcsak a települési önkormányzat, hanem a helyi egyházak és civil szervezetek összehangolt szerepvállalásával biztosítható.

„A falu természeti és épített környezetének fejlesztése” átfogó cél

Szabolcsbáka 'Magyarország kistájainak katasztere' szerint az Északkelet-Nyírség kistáj központi részén. A kistáj 99,9 és 173 m közötti tszf-i magasságú, szélhordta homokkal fedett hordalékkúpsíkság. A felszín enyhén É-ÉK felé lejt; az átlagos lejtésszög 3% alatti. A homok nagy része kötött, a deflációveszély kicsi. A mérsékelten meleg és a mérsékelten hűvös éghajlati típus határán elterülő kistáj. Az Északkelet-Nyírség kistáj potenciális erdőterület, de a homoki erdők helyén jelenleg többnyire szántók, gyümölcsösök és települések jellemzők. A nagyüzemi művelésű szántókon, sok helyen nincs se fasor, se mezsgye, ezek hiánya tájökológiai és funkcionális tájhasználati konfliktust eredményezhet. Gondosan megtervezett mezővédő erdősávok telepítése nem csak a biodiverzitás növelése miatt fontos, de hatással lehet többek között a hőmérsékletre, a levegő víztartalmára, a talajéletre, a párolgásra és a termésmennyiségre is.

Szabolcsbáka eredetileg egyutcás szalagtelkes település. A szalagtelkek az út két oldalán helyezkednek el. A telkek út felőli végén áll a hosszanti telekhatárra épült lakóház, beljebb találgató a gazdasági udvar az épületekkel.

A Fő utcája a Kossuth L. utca, ezen út mentén alakult ki a falu központja, mely a lakóterületbe ágyazva helyezkedik el.

A fő utcája délnyugati - északkeleti irányú. A falu az utóbbi évtizedekben délkelet felé terjeszkedik, ugyanakkor az északkeleti oldalon a Kossuth L. utcával párhuzamosan új utcákat nyitottak.

A KSH 2018. január 01. adatsora alapján Szabolcsbáka Község lakásállománya 450 db lakásból áll. A településen – hasonlóan az országos tendenciákhoz – jelentősen visszaesett az épített lakások aránya az elmúlt időszakban, gyakorlatilag új lakóingatlan az elmúlt 5-7 évben nem épült. Alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás) a 2011. évi népszámlálás alkalmával 19,5 % volt.

Az épületállomány állapota átlagosnak, vagy az alattinak tekinthető. A leromlott állagú épületek száma bár nem kirívó, de összességében számottevő. A lakásállomány legnagyobb része 1945 utáni, ez viszonylag kedvező. Az ezredfordulót követően épület lakások viszont a 10%-ot sem érik el. A folyamatos megújulás, átépülés tendenciája az 1990-es évektől észrevehetően lassul, ami jelentősen befolyásolja a község épített környezetének megítélését. A településen nem jellemző a többszintes építési mód. A lakó funkciójú épületállományban kisszámú tetőtér beépítéssel rendelkező épület található. A középületek közül egyedül az általános iskola épülettömege többszintes.

„A falu természeti és épített környezetének fejlesztése” átfogó cél, amely Szabolcsbáka Község épített és természeti környezettel kapcsolatos célkitűzéseit rögzíti, és alapvetően három alterületre (részcélra) fókuszál.

▪ **A természet védelme, fejlesztése**

Alapvető cél a hagyományos tájgazdálkodás fenntartása vagy újraélesztése, az őshonos fajokból álló növénytakaságok fenntartása illetve az őshonos növények telepítésének ösztönzése. Fontos a táj változatosságát, mozaikosságát adó használatok fenntartása, a táj, a tájat használó és benne élő ember együttműködésének ösztönzése, a rétek, legelők fenntartása, állapotuk javítása és használatuk ösztönzése.

A lakosság körében ösztönözni szükséges a hagyományos állattartás újraélesztését, az erre alkalmas területek fenntartásával.

A mezőgazdasági termelés során javasolt a környezettudatos öntözéses gazdálkodás ösztönzése, feltételeinek elősegítése.

Összefoglalóan kiemelten fontos a természeti állapot stabilizálása illetve javítása, hagyományos tájszerkezet megőrzése, így a védett természeti területek határában a természetvédelmi érdekeket szem előtt tartó területhasználatok, gazdálkodási formák előnyben részesítése. Ennek feltétele, hogy a mezőgazdasági üzemek megfelelő lehatárolása megtörténjen.

A zöldterületek hálózatba történő fejlesztése elengedhetetlen feladat, hiszen egyrészt javítja a településképet, ugyanakkor hozzájárul a települési klíma és ezzel a helyi lakosság egészségi és pszichés állapotának javulásához.

Fontos az erdőterületek/mezőgazdasági területek arányának optimalizálása.

A következő évtizedekben kiemelt figyelmet kell fordítani a klímaváltozás globális és lokális hatásaira, adaptációs és mitigációs stratégiákat kell alkotni. A klímaváltozás és egyéb globális környezeti problémák fokozódó környezettudatosságra kell ösztönözzék a társadalmakat.

A klímaváltozás okozta extrém időjárási körülmények következtében bekövetkező károk világszerte óriási gazdasági, társadalmi és környezeti nyomást helyeznek a településekre. A jövőben bekövetkező károk elkerülése érdekében kiemelten fontos ezen negatív hatásokra való felkészülés.

A település szerkezetét a fenntartható környezet alapelveinek megfelelően és a zavaró egymásmellettségek, konfliktusforrások kiiktatásával, de legalább azok mérséklésével kell alakítani.

A településrészek beépítési sűrűségének növelése sok esetben a gazdaságos fenntarthatóság feltétele, a túlzott sűrűség miatt keletkező konfliktusok azonban problémákhoz vezethetnek, ezért differenciált kezelésük szükséges.

▪ **Épített és kulturális örökség, hagyományok védelme**

Szabolcsbáka nem tartozik a régészeti szempontból jól kutatott települések közé. A település közigazgatási határában több nyilvántartott régészeti lelőhelyet ismerünk, de ez nem jelenti azt, hogy ismerjük valamennyit. A település határában szisztematikus régészeti topográfiai kutatások még nem történtek, így nem került feltérképezésre a település teljes határa.

A településen egy épület bír műemléki védelemmel (Református harangláb, műemléki törzsszám: 6085, hrsz.: 90.) és Szabolcsbáka Község Önkormányzata Képviselő-testületének A településkép védelméről szóló önkormányzati rendelete mindösszesen két épületet jelöl meg helyi védelem alatt álló építészeti örökségi elemként Szabolcsbáka közigazgatási határában (Faluház, Kossuth utca 116.; hrsz.: 73. és Református templom, Kossuth utca 98.; hrsz.: 90.).

Az országosan védett értékek teljes hiánya mellett jobban kellene tudatosítani a település arculata szempontjából fontos, a környezet minőségére kisugárzó hatással bíró építészeti értékeket. Ha áttekintjük ezeknek az épületeknek az állagát azt tapasztaljuk, hogy egy részük üresen áll és gyakorlatilag mindegyik korszerűsítés, modernizáció, felújítás előtt áll. Ezen épületek felújítása során a legnehezebb feladat a mai XXI. századi funkció megtalálása, amely szinte az egyedüli biztosítéka ezen régi épületek fennmaradásának.

A megtalált funkció mellett fontos szerepet játszik még az új funkcióhoz kapcsolódóan az épületek modernizálása, esetleges bővítése, amelyet csak az épületek építészeti értékeinek figyelembevételével, hangsúlyozásával, megőrzésével lehet megvalósítani.

A településen komoly örökségvédelmi kockázatot jelenthetnek a zöld mezős beruházások. Ahogyan fentebb említettük, Szabolcsbáka nem tartozik a régészeti szempontból jól kutatott települések közé, így újabb régészeti lelőhelyre gyakorlatilag a település határában bárhol rá lehet bukkanni különböző földmunkák során.

A nagyfelületű zöldmezős beruházásoknál mindenképpen számolni kell régészeti lelőhelyek előkerülésével, így különösen fontosnak tartjuk, hogy a zöldmezős beruházások előkészítésénél nagy hangsúlyt kapjon a régészeti örökség felmérése. Javasoljuk, hogy az ilyen típusú beruházások esetén a tervezés legkorábbi fázisában készüljön el a próbafeltárást is magába foglaló előzetes régészeti dokumentáció, ugyanis csak ennek a dokumentációnak a segítségével lehet csökkenteni a régészeti örökség által jelentett kockázatot. Javasoljuk, hogy a vállalkozások telephelyeinek kiválasztása során a régészeti örökségvédelmi szempontokat is vegyék figyelembe. A régészeti örökségvédelmi kockázat tovább csökkenthető már korábban kialakított telephelyek korszerűsítésével, azaz a barna mezős beruházások ösztönzésével.

▪ **Megújuló energiaforrások arányának növelése**

A cél keretében a közszolgáltatást nyújtó intézmények energiahatékonyságának fokozása, épületgépészeti rendszerének energetikai célú korszerűsítése, a megújuló energiaforrások részarányának növelése jelenik meg. Az uniós célok és elvárások, s ezzel összefüggésben a rendelkezésre álló források, és a környezet állapotával szemben erősödő általános társadalmi elvárások az energiagazdálkodást a fejlesztések fókuszába állítják.

Szabolcs – Szatmár – Bereg megyében korábbi évekre zömmel a tűzifa felhasználás volt jellemző. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye földrajzi felépítése és vízföldtani adottságai alapján geotermikus energia feltárása különösen kedvezőnek mondható a megyén belül a Tiszavasvári-Nagyhalász-Kisvárdá-Fehérgyarmat-Nagyecsed-Nagykálló által bezárt terület. A napsütéses órák magas száma és besugárzott napenergia mennyisége napelemes és napkollektoros rendszerek telepítéséhez jó adottságot biztosít.

Elsődlegesen a napenergia és a geotermikus energia hasznosításának szélesebb körű igénybe vétele eredményezhet megtakarítást. Kiemelten a nyári hűtés energia igényének kielégítésére hasznosítható napelemek terjesztésével. A föld energiája is, mint megújuló energiahordozó hasznosításra alkalmas.

A fejlesztésekkel meg kell oldani a középületek külső határoló szerkezeteinek hőszigetelését, árnyékolását, épületgépészeti és világítási rendszerük korszerűsítését. A tervezett intézkedések megvalósítása során szem előtt kell tartani a klímaváltozással járó káros jelenségek következményeinek minimalizálását, továbbá támogatni szükséges települési szilárd hulladék minél nagyobb arányú újrahasznosítását, illetve energetikai célú felhasználását célzó beruházásokat.

Az energiahatékonyság szempontjait az egyes építkezések esetében is figyelembe kell venni. Ezen a területen az önkormányzati beruházásoknak példamutató gyakorlatot kell kialakítani. Törekedni kell a megújuló energiák hasznosítására az új beruházásoknál, illetve a meglévő épületek energiahatékony átalakítására (pl. utólagos hőszigetelés).

Energiahatékony építés célkitűzés a meglévő épületállomány energiatakarékos rekonstrukcióját, az alacsony energiafogyasztású és passzív házak építésének ösztönzését célozza.

Az energiafogyasztást tudatosan lehet és kell is befolyásolni. A klímaváltozás fő okozóiként számon tartott ipari nagyvállalatok mellett az egyének szerepe is éppen olyan fontos. A szemléletformálás, azaz az emberek gondolkodásmódjának, viselkedésének, mindennapi

szokásainak megváltoztatása az első számú eszköz arra, hogy a fenntartható fejlődés szempontjaival azonosulni tudó, tudatos felhasználói társadalom jöhessen létre. Annak érdekében, hogy a jövő nemzedéke számára a fenntarthatóság társadalmi norma legyen, szükséges átfogó szemléletformáló programok végrehajtása, melyeket a társadalom együttes feladataként kell kezelni. Energia- és klímatudatossági szemléletformáló tevékenységek fokozott megvalósítása szükséges.

„A falu, mint élettér fejlesztése” átfogó cél

Az épületállomány állapota átlagosnak, vagy az alattinak tekinthető. A leromlott állagú épületek száma bár nem kirívó, de összességében számottevő. A lakásállomány legnagyobb része 1945 utáni, ez viszonylag kedvező. Az ezredfordulót követően épület lakások viszont a 10%-ot sem érik el. A folyamatos megújulás, átépülés tendenciája az 1990-es évektől észrevehetően lassul, ami jelentősen befolyásolja a község épített környezetének megítélését. A közművesítés a szennyvízelvezetés kivételével Szabolcsbáka Községben megoldott.

Szabolcsbáka településen áthalad a 4108 számú összekötő út Kisvárda-Vásárosnamény irányába. A községet átszelő jelentősebb út, a 4108. sz. Kisvárda – Anarcs – Vásárosnamény összekötő út csomópontja a település nyugati határában található. A településtől nyugatra halad a 4 sz. főút, melyre merőlegesen található az M3 autópálya, amely a központból déli irányban 40 km-re érhető el. A közúti közlekedési lehetőségek mellett nem található más közösségi közlekedési. Az Észak-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. üzemeltetésében naponta több autóbusz járat közlekedik, Szabolcsbáka-Kisvárda, Szabolcsbáka-Nyíregyháza, Szabolcsbáka-Vásárosnamény viszonylatban.

„**A falu, mint élettér fejlesztése**”, mely Szabolcsbáka Község társadalmi célkitűzéseit rögzíti, és alapvetően három alterületre (részcélra) fókuszál.

▪ **Épített környezet minőségi fejlesztése**

Településrészek kiegyensúlyozott fejlesztésére szükséges törekedni, kiemelt feladat a településközpont fejlesztése, a közterületek szabályozása, arculati javítása. Az esélyegyenlőség jegyében szükséges a településrész-kapcsolatok erősítése.

A fenntarthatóság érdekében elsősorban a meglévő lakóterületi térségek tartalékainak kihasználása feladat a területeket új zöldfelületekkel, forgalomcsillapítással vonzóvá kell tenni, a falusi léptéket megtartva. A lakhatási költségek csökkentésének egyik útja a közüzemek működési hatékonyságának javítása által a fajlagos közüzemi díjak csökkentése, a másik a lakások energiahatékony felújításának támogatása, de tulajdonképpen ide tartozik a színvonalas tömegközlekedés és a kerékpár közlekedés lehetőségeinek megteremtése is, hiszen mindkettő a költséges személygépkocsi használatot csökkenti.

A testi és lelki egészség alapja a sport és a rekreáció. Az ehhez kapcsolódó feltételek mind szélesebb körű biztosítása nemcsak az életminőség javításához, de a közösségi összetartozás és identitástudat növekedéséhez is hozzájárul.

A településkép átfogó állagmegőrzése, fejlesztése nagy feladatot ró az Önkormányzatra, szükséges az önkormányzati tulajdonban lévő, méltatlan körülmények között lévő épületek megőrzése, fejlesztése, azok esetleges új funkcióinak megtalálása, tartalommal való feltöltése. Továbbá a faluban található felhagyott lakóépületek tekintetében megvizsgálandó, hogy az Önkormányzat milyen módon tudja ezeket saját hatáskörébe vonni, hasznosítani. Javasolt a Településképi Arculati Kézikönyv alkalmazása, folyamatos monitorozása.

▪ **Közlekedés fejlesztése, belső és külső elérhetőség javítása**

Szabolcsbáka fejlődésének egyik kulcstényezője a települési közlekedés fenntartható fejlesztése, a környezetbarát mobilitás feltételeinek megteremtése. A megközelíthetőség és elérhetőség fontos alapfeltétele a gazdasági fejlődésnek, a kedvezőtlen demográfiai

tendenciák megfordításához közvetlen módon is hozzájárulhatnak az ilyen jellegű beruházások.

A falu közlekedési infrastruktúrájában számos szűk keresztmetszet beazonosítható, melyek a helyben élők életminőségére kedvezőtlen hatással vannak.

Bár nem kizárólagosan a helyi önkormányzat döntési kompetenciájába tartozó és nem csak Szabolcsbáka Községet érintő (nagy)beruházás, de a településen átmenő állami tulajdonú közutak felújítása szükséges.

A településen kiemelt kérdés a tömegközlekedés fejlesztése: az autóbusz megálló helye a rájárási távolságot nézve majdnem mindenhol megfelelő, azonban a leszállóhelyeket előírás szerinti kialakítása illetve átalakítása szükséges. Jelentős beruházást igényel a térségi hivatásforgalmú kerékpárút hálózat fejlesztése, felújítása, bővítése. Emellett kitörési lehetőségként a turisztikai kerékpárhálózat kérdése is mérlegelendő.

Az Önkormányzat feladata a hatáskörébe tartozó közlekedési infrastruktúra állagmegóvása, lehetőség szerinti fejlesztése. Törekedni szükséges a forgalomcsillapítás, közlekedésbiztonság növelésére.

▪ **Közösségi életterek fejlesztése; közösségfejlesztést katalizáló terek és programok**

Szabolcsbáka közösségi, társadalmi életének meghatározó alakítói, erősítői a helyi önkormányzat, a nevelési-oktatási intézmények valamint a helyi egyházak.

Javasolt a társasági élet aktivizálása szempontjából az oktatási intézményekben közösségfejlesztő programokat szervezni, a működő közösségi tereket fejleszteni, lehetőség szerint akár heti intenzitású tartalommal, eseményekkel feltölteni, amelyeket minden korosztály használ. A tartalmas programok, a szabadidő hasznos eltöltése hozzájárul az itt élők mentális és fizikai egészségének megőrzéséhez. Cél az együttműködő falusi közösség megerősítése (identitás, környezettudatosság, civil élet).

A közösségi tudatformáláshoz, a falusi/térségi kohézió megteremtéséhez szükség van a helyi, kisközösségi identitás erősítésére. E cél eléréséhez lehetőséget kínálnak a speciális nevelés programok is, amelyek bevezetése a helyi oktatási-nevelési intézményekben a fiatalok kötődését, lokálpatriotizmusát erősíti.

Különböző fórumok szervezésén keresztül lehetőség van Szabolcsbáka életében fontos szerepet játszó kérdések közösségi megvitatására, konszenzus kialakítására. Célszerű a fiatalok kiemelt kezelése az akciók során, fontos lenne fokozott bevonásuk a helyi döntéshozatalba.

Szabolcsbáka Község Jövőképe - 2035

Szabolcsbáka saját népességét megtartó és növelő, a mezőgazdasági termelésre és elsődleges feldolgozásra támaszkodó erősödő helyi gazdaságú településsé válik, amely minőségi lakóterületeivel és modern, de falusias élettereivel meghitt kistelepüléssé válik.

2.2. Részcélok és beavatkozások területei egységének meghatározása

2.2.1. A jövőkép, a településfejlesztési elvek, az átfogó cél és a részcélok kapcsolata

A településnek rendelkeznie kell egy olyan hosszú távú jövőképpel, amely egy tudatos értékválasztást tükröz, illetve kijelöli azt a célállapotot, amelyet Szabolcsbáka 2030-2035-re akar elérni. A jövőkép egy olyan vízió, amely a helyzet meghatározásból származó megállapításon alapul. Az átfogó célok a település középtávú, vagyis 5-7 éves fejlesztéspolitikai céljait rögzítik. A jövőkép elérése érdekében kerülnek meghatározásra az átfogó célok, vagyis a jövőkép teljesülésének előfeltételei. Azokat a középtávon realizálandó fókuszpontokat rögzítik, amely a településfejlesztés súlypontjai lesznek. Esetünkben a célállapot az átfogó célok esetében 2035. év. A településfejlesztési koncepció feladata továbbá részcélok kijelölése, amelyek már főbb fejlesztési területi illetve ágazati irányai lesznek a település fejlesztésének. A célrendszer belső koherenciáját az alábbi ábrák szemléltetik.

		Humán infrastruktúra fejlesztése	A falu természeti és épített környezetének fejlesztése	A falu, mint élettér fejlesztése
Vonzó vállalkozói, üzleti környezet kialakítása				
Korszerű mezőgazdasági termelés ösztönzése				
Kisléptékű turisztikai fejlesztések				
Közszolgáltatások fejlesztése				
Nevelési-oktatási intézmények fejlesztése				
Egészségügyi és szociális alapellátás fejlesztése				
A természet védelme, fejlesztése				
Épített és kulturális örökség, hagyományok védelme				

Szabolcsbáka Településrendezési Tervéhez
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

	A helyi gazdaság fejlesztése, helyi gazdálkodók támogatása	Humán infrastruktúra fejlesztése	A falu természeti és épített környezetének fejlesztése	A falu, mint élettér fejlesztése
Megújuló energiaforrások arányának növelése	gyenge vagy nincs kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat	erős kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat
Épített környezet minőségi fejlesztése	gyenge vagy nincs kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat	erős kapcsolat	erős kapcsolat
Közlekedés fejlesztése, belső és külső elérhetőség javítása	gyenge vagy nincs kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat	erős kapcsolat
Közösségi életterek fejlesztése; közösségfejlesztést katalizáló terek és programok	gyenge vagy nincs kapcsolat	erős kapcsolat	gyenge vagy nincs kapcsolat	erős kapcsolat

	erős kapcsolat
	közepes kapcsolat
	gyenge vagy nincs kapcsolat

2.2.2 A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

Szabolcsbáka Község nem került településrészekre bontásra, jelen fejezet nem releváns.

3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ

3.1. A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

A településfejlesztési koncepció egy részletes megalapozó vizsgálat (helyzetfeltárás, helyzetelemzés, helyzetértékelés) előzte meg. A megalapozó vizsgálat részletesen bemutatja a település jelenlegi helyzetét, a gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatokat, tendenciákat.

A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatokat a kijelölt átfogó és részcélok mentén lehet kijelölni. Az adatok körének kijelölésekor elsődleges szempont, hogy ezen adatokkal a kívánt változások mérhetőek legyenek.

Szabolcsbáka	Adat időpontja	Mutató forrása	Aktuális érték
Lakónéesség	2018.01.01.	KSH területi adatbázis (Helységnévtár)	1 120
A belföldi odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlás együtt)	2017. év	KSH területi adatbázis	40
A belföldi elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlás együtt)	2017. év	KSH területi adatbázis	64
Öregségi mutató	2015. év	TEIR	1,4
Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft)	2014. év	TEIR	16,3
Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1000 Ft)	2014. év	TEIR	79
Regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra (db)	2014. év	TEIR	261,6
Regisztrált östermelők száma (fő)	2015. év	TEIR	152
Lakásállomány (db)	2018.01.01.	KSH területi adatbázis (Helységnévtár)	450
Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	2017. év	KSH területi adatbázis	441
A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	2017. év	KSH területi adatbázis	1 160
Közüemi ivóvízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások aránya (ellátottság)	2015. év	TEIR	82,9
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	2017. év	KSH területi adatbázis	31.70
Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)	2015. év	TEIR	0
Háztartási gázfogyasztók száma (fő), száz lakásra	2015. év	TEIR	65,9
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	2017. év	KSH területi adatbázis	299
Összes elszállított települési hulladék (tonna)	2017. év	KSH területi adatbázis	313,7
A lakosságtól elszállított települési hulladék (tonna)	2017. év	KSH területi adatbázis	309,7
A lakosságtól elkülönített gyűjtéssel elszállított települési hulladék (tonna)	2017. év	KSH területi adatbázis	61,1

3.2. A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjének és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

A településen terület-felhasználás változtatásával járó szerkezeti változás nem került tervezésre.

Infrastrukturális változások az alábbiak:

- *korábban tervezett elkerülő út törlése*
- *térségi kerékpárút Anarcs-Szabolcsbáka-Gemzse-Ilk-Vásárosnamény hálózati elem települést érintő szakasza*

(Forrás: saját szerkesztés)

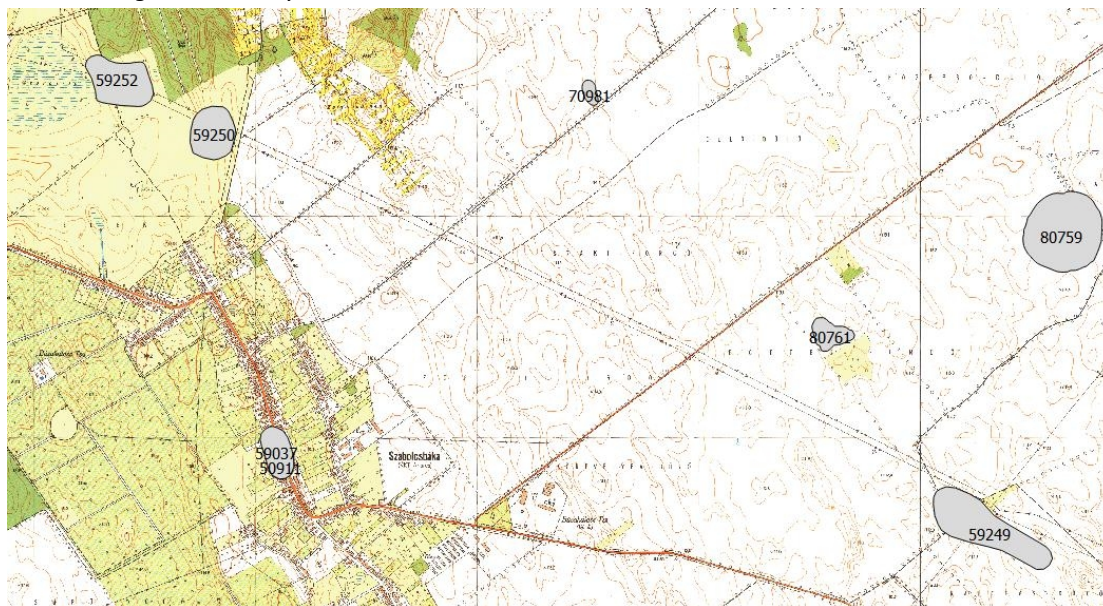
3.3. Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésre

A kulturális örökség védelmét a 2001. évi LXIV. törvény szabályozza. A törvény hatálya a régészeti örökségre, műemléki értékekre, kulturális javakra terjed ki. A művi értékeket is magába foglaló fejlesztések szabályozási kereteinek meghatározásánál, elsődleges szempont kell, legyen az adott érték védelme mellett a hasznosítására irányuló infrastrukturális beruházás szigorú kereteinek rögzítése egyedi jelleggel. Továbbá a közvetlen környezet illeszkedési elvét is, különös tekintettel lakó és gazdasági területek határvonalánál. A helyi építési szabályzatban a feltétel rendszerét ki kell dolgozni, figyelembe véve a fenntarthatóságot.

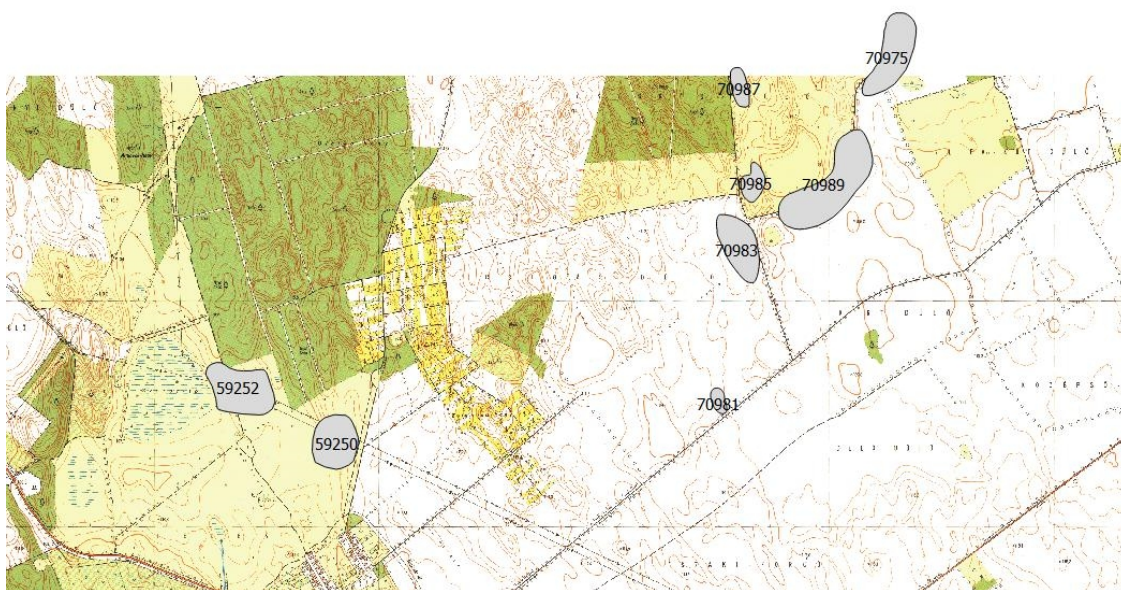
Szabolcsbáka közigazgatási határában található nyilvántartott régészeti lelőhelyek

<i>azonosító</i>	<i>név</i>	<i>leírás</i>	<i>HRSZ</i>
59249	Kalodás-dűlő (3.lh.); részben Gemzse határában	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	038, 046, 047, 045, 071/30, 076/2, 054, 055/12
70975	Balázs-lapos-dűlő DK-i sarok; részben Pap határában	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	099, 092/2, 092/9, 0187, 0188, 0189, 0190
50911	Református templom	A középkori eredetű református templomnál 1930-ban Kiss Lajos tartott helyszíni szemlét	444/1, 90, 91, 89, 88, 373/1, 374/1, 377, 378, 379, 380, 381, 84/1, 84/2, 81, 82, 372, 92, 93, 83/2
59250	Telek (4.lh.)	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0206/8, 0206/9
59252	Szoros-tó (5.lh.)	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0193/17, 0189/1, 0189/2, 0193/22, 0190
59037	Kossuth Lajos u. - Református templom környéke	a középkori település maradványai	82, 84/1, 84/2, 89, 90, 91, 100, 101, 364, 365, 368, 369, 371, 372, 373/1, 374/1, 377, 378, 379, 380, 381, 81, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 444/1, 88, 92, 93, 83/2, 363
70981	Csigás-dűlő dél	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0113/2
70983	Csigás-dűlő észak	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0113/8, 0112, 092/13, 0113/5
70985	Csirkés-dűlő dél	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0100/1
70987	Csirkés-dűlő közép	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0100/2, 0100/3
70989	Kert-dűlő	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	0100/1, 092/11, 099, 092/6, 092/10, 092/9
80759	Kakas- rét	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	085/4, 079/34, 079/30, 079/31, 079/32, 079/33, 079/29
80761	Égett- erdő	terepbejárás során sikerült térképezni a felszíni kerámiatöredékek szóródása alapján	070/1, 070/2, 070/3

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Szabolcsbáka határában

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Szabolcsbáka északi határában

A nyíregyházi Jósa András Múzeum Régészeti Adattárának feljegyzései alapján további régészeti lelőhelyek valószínűsíthetők még Szabolcsbáka határában, azonban a kevés és pontatlan helymegjelölések miatt ezek pontos beazonosítása nem lehetséges.

Szabolcsbáka határa

1893-ban Angyalossy Pál főszolgabíró ajándékozott 35 darab bronztárgyból álló késő bronzkori raktárleletet ajándékozott a Jósa András Múzeumnak, amit 58. 41. 1-36. leltáriszámon leltároztak be.

Nagybáka

Réchler György nagybákai szőlőjében egy bronz buzogány került felszínre, amit Angyalossy Pál főszolgabíró juttatott el a múzeumba.

Nagybáka

A Jósa András Múzeum régészeti gyűjteményében 63. 382. 1. leltáriszámon található egy honfoglaláskori vasfokos és vaslándzsa, amit Pelsőczy Mihály községi jegyző úr ajándékozott a múzeumba. Leletkörülményei ismeretlenek.

Szabolcsbáka közigazgatási határában húzódó régészeti érdekű területek

Középkori templom környezete

A középkori Kisbáka és Nagybáka pontos elhelyezkedését, kiterjedését nem ismerjük, annak elhelyezkedésére a középkori eredetű templom elhelyezkedése utal. A település középkori központjában a templom állt. A középkori településhez tartozó épületek, régészeti jelenségek a templom körül húzódtak. A belterületen végzett régészeti kutatások hiányában a középkori település pontos kiterjedésének megrajzolását nem tudjuk elvégezni.

A középkori település maradványait a belterületen modern építési törmelék borítja, amelynek vastagságát régészeti kutatás hiányában nem ismerjük, azonban azt valószínűsíthetjük, hogy egy-egy építkezés pincszintjén már lehet számítani késő középkori-kora újkori településmaradványok előkerülésére. A fentieknek megfelelően a település központjában, a mélyebb alapozási síkkal rendelkező építkezések esetén különös gonddal kell eljárni. Az építkezések földmunkáihoz pedig javasolt a régészeti felügyelet megrendelése.

Szoros-tó partja

Szabolcsbáka határában további régészeti érdekű területeket találunk az egykori szikes tavak, mocsarak, lápok magas partjain. A Szoros-tó Szabolcsbáka közigazgatási határába eső vízmentes magaspartja régészeti érdekű területnek minősül, ahol a kulturális örökség védelméről szóló törvény értelmében régészeti leletek előkerülésére kell számítani.

Műemlék, műemlékegyüttes

- Református harangláb, műemléki törzsszám: 6085, hrsz.: 90.

A műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Szabolcsbáka közigazgatási határában a műemlékvédelem sajátos tárgyai közé sorolt történeti kert, temető és temetkezési hely nem található.

Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Szabolcsbáka területén műemléki terület, történeti táj, műemléki jelentőségű terület nem került kijelölésre. Az országos műemléki védelem alatt álló épületek esetén a védelemhez kapcsolódóan, külön jogszabályban nem jelöltek ki műemléki környezetet. Ennek megfelelően a református harangláb műemléki környezetének megrajzolásakor a kulturális örökség védelméről szóló 2001. LXIV. törvény rendelkezései az irányadóak. A református harangláb ex lege műemléki környezete a 372, 373/1, 374/1, 377, 81, 82, 83/2, 84/1, 84/2, 88, 89, 91, 92 helyrajzi számú ingatlanokat fedi le.

Helyi védelem

- Faluház, Kossuth utca 116.; hrsz.: 73
- Református templom, Kossuth utca 98.; hrsz.: 90

4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS AZOK NYOMON KÖVETÉSE

4.1. A koncepció megvalósítását szolgáló eszköz- és intézményrendszer

A településfejlesztéshez kapcsolódó feladatok ellátásában, a fejlesztések megvalósításához szükséges pályázatok elkészítésében és a projektek menedzselésében, ellenőrzésében így egy állandó, műszakilag – gazdaságilag – pénzügyileg – jogilag képzett szervezeti egység vesz részt az Önkormányzati Hivatalon belül. Ez a szervezeti egység látja el a településfejlesztéssel és a beruházásokkal kapcsolatos főbb feladatokat.

Az ő munkájukat segítik a Képviselőtestület Bizottságai, és az eseti jelleggel megbízott külső tanácsadó cégek.

A településfejlesztés megvalósításáért két szervezeti egység felelős, egyrészt egy stratégiai menedzsment szint, másrészt egy operatív menedzsment szervezeti egység.

Stratégiai menedzsment szint

Képviselő-testület

A stratégiai döntéshozatal a Képviselőtestület feladata, amely az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról (költségvetési rendelet), az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról, valamint a település térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadásáról/módosításáról.

Bizottságok

A Képviselőtestület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselőtestület különböző bizottságai.

A stratégiai menedzsment szervezet a stratégia egészének megvalósulását követi nyomon, a megvalósult fejlesztések egymásra gyakorolt hatását vizsgálja, a kockázatok elemzését és értékelését is elvégzi, ellenőrzi és irányítja az operatív szint tevékenységét. A stratégiai menedzsment feladata, hogy vizsgálja azon külső –elsősorban szabályozási-, társadalmi-, gazdasági környezet változásához kötődő- tényezőket, melyek a stratégia megvalósulására hatással vannak. Mindezek figyelembevételével szükség esetén beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg, azokról döntéseket hoz. Feladata még a támogató szervezetekkel, stratégia megvalósításában kiemelt jelentőségű partnerekkel történő kapcsolattartás, együttműködés.

Az **operatív menedzsment szervezeti egység** tagjai az önkormányzat munkatársai és szükség esetén külső megbízottak. Az operatív menedzsment felelős az egyes projekt tevékenységek szakmai, pénzügyi lebonyolításáért, azok megfelelő határidőre történő teljesüléséért. A menedzsment szervezet beszámolókat készít a stratégiai menedzsment szervezetnek illetve a támogatók felé.

4.2. Javaslat a koncepció és a változások nyomon követésére, a felülvizsgálat rendjére

A Településfejlesztési Koncepció (TK) végrehajtásáért felelős menedzsment szervezet egyik legfontosabb feladata egy olyan átfogó és hatékony monitoring rendszer működtetése, mely képes arra, hogy a felállított célrendszer eléréséhez szükséges számszerűsíthető eredmények teljesülését nyomon kövesse.

A monitoring rendszer kialakítását számos elv alakította. Fontos szempontként jelent meg az a **tapasztalat**, hogy a **2007-2013-as időszakban** a célok méréséhez szükséges adatok nem, vagy csak igen korlátozott mértékben álltak a település rendelkezésére. Ez egyrésztől nagyban befolyásolta a település számára választott fejlesztési stratégia sikerességének mérését, megítélését, másrésztől jelentősen megnehezítette az egyes megvalósuló fejlesztések keretében szükséges adatszolgáltatások teljesítését, csorbította azok összehasonlíthatóságát. Ezen felül pedig számos esetben szükségessé tette az indikátorvállalások felülvizsgálatát, szükség szerinti módosítását, amely jelentős adminisztratív terhet jelentett a kedvezményezettek számára. Ezt tovább tetézte az egyes indikátorok (számszerűsíthető mutatók) nem egyértelmű és egységes értelmezése, számítási módszertanának hiánya.

Ezen tapasztalt nehézségekből fakadóan, továbbá a **2014-2020-as tervezési ciklusban** alkalmazandó „**eredményközpontúság**” elve miatt a monitoring rendszer tervezésekor kiemelt figyelmet kell fordítani az eredmények nyomon követésére. Az indikátorok, célértékük, legfőképpen teljesülésük szerepe különösen hangsúlyossá válik, így elengedhetetlen, hogy a stratégiában szerepeltetett indikátorkészlet egyértelmű és hozzáférhető adatokra épüljön, illetve, hogy a vállalások reálisan teljesíthetőek legyenek.

Az indikátorok tervezése kapcsán fontos elem, hogy minden elvárt információt tartalmazzon a stratégia, így az indikátor típusát, az indikátor bázis és célértékét, az indikátor forrását és a mérésének módját, gyakoriságát is. Mindezek figyelembevételével javasolt kialakításra jelen Koncepció monitoring rendszere és működtetési mechanizmusa. A tervezők indikátorokra vonatkozó általános **alapelvei** a következők voltak:

1. Az első kritérium az adatok hozzáférhetősége, hiszen ha egy mutató nem hozzáférhető, akkor kvázi használhatatlan, azaz projekt és programszinten sem alkalmazható érdemben. Célszerű volt tehát olyan indikátorokat meghatározni, amelyek a megvalósítás adott szakaszában bizonyosan kimutathatók.
2. Az indikátor legyen megbízható, azaz a valós állapotot tükrözze.
3. Az információ frissessége nagyon fontos minőségi kritérium, azaz egy adott időponthoz kötött indikátornak valóban arra az adott időpontra vonatkozó információt kell mutatnia.
4. A mutatónak relevánsnak kell lennie, azaz a projekt azon jelenségét kell mérnie, ami érdekes a program egésze szempontjából.
5. A jó mutatónak meghatározottnak kell lennie, hogy bárki, akinek használnia kell, megértse, és valóban arra a jelenségre vonatkozzon, amit mérni szeretnénk. A mutató értelme, jelentése, azonos kell, hogy legyen a döntéshozók, a nyilvánosság és a projektmenedzsment számára, pontosan kell tükröznie a mért, vizsgált fogalmat.

Az operatív menedzsment feladata, hogy beavatkozásokként külön-külön meghatározott időszakonként (évente, félidőben, hosszabb távon) **mérje az indikátorok aktuális értékét**, azokról **beszámoljon** a stratégiai menedzsment szervezetnek.

A korábbi tervezési időszak egyik legfontosabb indikátorokhoz kapcsolódó problematikája volt, hogy nem létezett előre meghatározott indikátor-definíció, ebből adódóan az egyes indikátorok alatt a program végrehajtásában résztvevő más-más szereplők nem ugyanazt értették. Ezen félreértések kiküszöbölése céljából a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan már készülnek a vonatkozó, főként a települési önkormányzatok fejlesztéseire fókuszáló **TOP Indikátor definíciós lapok**, így az indikátorok kiválasztása ezek előírásainak (definíció, számítási mód, teljesülés elvárt időpontja, elvárt igazoló dokumentumok stb.) figyelembevételével történt. Azon mutatók esetében, melyek tekintetében a támogató szervezet nem határoz meg előírást, a menedzsment szervezet saját mérési módszertant dolgoz ki, melyeket a monitoring során következetesen alkalmaz.

A stratégiai menedzsment szint feladata a monitoring során az értékelés, **elemzés, visszacsatolás és döntéshozás**. A stratégiai menedzsment szervezet a megadott adatok alapján végez értékelést, melynek célja elsődlegesen a stratégiában kitűzött célok megvalósulásának áttekintése. Az értékelés az elvárt eredmények mértékének, az esetleges akadályok beazonosításának, azok leküzdésének, a végrehajtás eredményességének vizsgálatára terjed ki, melynek során a szervezet az előbbieken felsorolt területeken javaslatokat is tesz. Ebben a szakaszban várhatóan még csak kisebb korrekciók végrehajtása válhat szükségessé.

Amennyiben a fejlesztések előrehaladása ezt indokolttá teszi vagy a támogató szervezet előírja, úgy az önkormányzat gyakoribb, akár negyedéves rendszerességgel is áttekinti, megvitatja, szükség szerint korrigálja a stratégia végrehajtásának menetét.

A stratégia megvalósulásának átfogóbb értékelésére az eredmény és hatásindikátorok vizsgálatával kerül sor, **időközi értékelés** keretében. A vizsgálat nemcsak a számszerűsíthető értékek alakulását vizsgálja, hanem kiterjed a kitűzött célok relevanciájának áttekintésére is. Ebben a fázisban a stratégia érdemi áttekintése során korrekciók történhetnek az elért eredmények, illetve az időközben megváltozott külső körülmények hatásainak tükrében. A jövőkép elérése érdekében esetlegesen módosulhatnak a kitűzött (rövid- és középtávú) célok, az akcióterületek, a konkrét beavatkozások, illetve az indikátorok köre. Ebben az értékelési szakaszban indokolt lehet külső szakértők bevonása is. A hatásindikátorok mérésére hosszabb távon (kb. az 5. évben) kerülhet sor, ezen időpont előrehozható, amennyiben a külső környezetben jelentős változás következik be.

Nemcsak a stratégiai tervezés során, hanem a stratégia megvalósulásának nyomon követésekor is elengedhetetlen a társadalmi részvétel, így a tervezéskor kialakított **partnerségnek** a program végrehajtása során történő továbbvitele, feltételeinek biztosítása továbbra is szükséges. Az együttműködés biztosításáért a stratégiai menedzsment szervezet a felelős.

A visszacsatolások során felülvizsgált és a településvezetés által jóváhagyott, legitim dokumentumok közzétételére Szabolcsbáka Község hivatalos honlapján kerülhet sor.